

Fiskkort

Tidsåtgång: 15 min

För vem: alla årskurser

Var: inomhus eller utomhus

När: under alla årstider

Tillbehör: Fiskkort (skriv ut och klipp ut)

Del i Vildmarkspasset: fiske

Inlärningsmål: man identifierar en del fiskarter som förekommer i Finland och lär sig om deras levnadssätt

ANVISNINGAR

I den här uppgiften lär man sig identifiera 11 fiskarter som förekommer i Finland. Man kan skriva ut fem olika slags kort som kan användas på flera olika sätt: a) endast fiskarnas namn b) bild på fiskarna c) bild och namn på fiskarna d) kännetecknen på varje fiskart och information om dess levnadssätt e) kännetecknen på varje fiskart och information om dess levnadssätt, utan fiskens namn. I de här korten beskrivs fiskarnas förekomst och utbredningsområde endast i finska vattenområden.

Skriv ut endast de sidor som du behöver. Om du vill kan du direkt skriva ut bildkortet och textkortet som dubbelsidiga. **Kom ihåg att bestämma papprets utskriftsformat som horisontellt.**

Här finns råd för tre olika spel där man lär sej bestämma arterna. Välj ett spel som passa dej bäst, eller hitta på ett eget sätt att använda korten!

Minnesspel

Skriv ut fiskkortet (alternativen a & b, b & d ELLER c & e) SOM ENSIDIGA, gärna i färg på ett starkt papper. Laminera gärna korten ifall de skall användas ute. Klipp ut korten. Spelets gång: Kortet läggs på bordet med bild- eller textsidan nedåt. Var och en vänder i tur och ordning två kort. Om korten bildar ett par, får den som vänt korten ta kortparet. Turen går vidare till följande spelare. Vinnaren

är den som har flest par när korten är slut. Om minnesspelet spelas med kort som saknar artnamn (alternativen b och e), är det bra att även skriva ut de rätta svaren (alternativen c och d) för att kunna kontrollera namnen.

Identifieringsspel A

Skriv ut bilder med fisken + namn (alternativ c) på ena sidan, och texten om kännetecknen och levnadsvanor utan artens namn (alternativ e) på andra sidan. Skriv ut kortet direkt som DUBBELSIDIGA. Laminera gärna korten ifall de skall användas utomhus. Välj ut de sidor som skall skrivas ut och välj "vänd runt korta kanten". Klipp ut kortet och dela ut dem till eleverna som sitter parvis. Paret lägger kortet i högar med bildsidan nedåt. Utifrån kännetecknen gissar paret turvis vilken fiskart det är fråga om. Efter gissningen vänder man kortet med bildsidan uppåt. Om paret gissade rätt, får de behålla kortet (och får också en poäng). Den som identifierat flest arter vinner.

Alternativt kan man dela kortet jämnt mellan paret. Den ena läser informationen och den andra gissar. När den ena eleven gissar rätt, avslöjar den andra hur fisken ser ut.

Identifieringsspel B

Skriv ut bilder med fiskar utan artnamn (alternativ b) på ena sidan och texten om kännetecknen och levnadsvanor (alternativ d) på andra sidan. Skriv ut kortet direkt som DUBBELSIDIGA. Välj ut de sidor som skall skrivas ut och välj "vänd runt korta kanten". Laminera gärna korten ifall de skall användas utomhus. Klipp ut kortet och dela ut dem till eleverna som sitter parvis. Paret lägger korthögen framför sig med bildsidan uppåt. Båda eleverna får gissa artens namn, vad den äter och var den förekommer. Den som gissar närmast/har rätt svar på flest punkter får behålla kortet och får alltså en poäng. De rätta svaren kontrolleras på baksidan av kortet. Vinnaren är den som har flest kort när korthögen är slut.

Länktips:

Artidentifiering av fiskar med hjälp av Centraförbundet för Fiskerihushållnings fiskminnesspel

<http://www.ahven.net/undervisningsmaterial>

Finlands fritidsfiskares webbplats med fakta om fiskar och råd till unga fiskare (på finska): www.fisuun.fi

Identifiering av fiskarter ”virtuell fiskbok:

<http://www.luontoportti.com/suomi/sv/kalat/>

Finns i sjön – fiskespelet:

<http://www.fiskejournalen.se/tavlingar/fiskespelet/>

Information om fiskar och deras livsmiljö:

<http://www.rktl.fi/svenska/fisk/fiskatlas/>

Frågor att fundera över

1. I Finland antas det förekomma cirka 100 fiskarter. Hur många arter känner du till?

- Lista över fiskarter som förekommer i Finland: (namnen också på svenska)

<http://www.vapaa-ajankalastaja.fi/?svk=118>

2. Har du fiskat någon gång? Med hurdana bragder och var? Fisk du något byte? Hurdan mat lagades av fisken?

- Fiskarens etiska regler:

<http://www.vapaa-ajankalastaja.fi/vastuullinen/> (på finska)

3. Hurdana egenskaper kan man anta att fisken har utgående från fiskens färg eller form?

- Torpedolik fisk är en snabb simmare (tex. gäddan)

- De fiskar som lever i Finland är ofta till färgen lika den omgivning de lever i. Abborrens färg varierar beroende på var man fiskar upp den.
- Rovfiskar har oft stora och vassa tänder. Fiskar som livnär sej på växter, plankton eller små ryggradslösa djur har ofta små tänder eller inga tänder alls!

4. Fiskarnas ryggar är ofta mörkare än undersidan, varför?

- Den mörka ryggen och ljusa magen är skyddsfärger, som grundar sej i mängden ljus på olika djup. Den mörka sidan på ryggen lurar den som ser fisken uppifrån, för fisken blir svår att urskilja från det djupare vattnet eller bottenvegetationen. Den ljusa färgen på magen skyddar fisken däremot väl från rovdjur som attackerar underifrån: Den ljusa magen är svår att urskilja mot den ljusa vattenytan. Denna färgsättning hjälper även rovfiskarna att hållas på plats utan att märkas av bytesdjuren. De silverglitrande fjällen skyddar fisken genom att påminna om det glitrande vattnet. Denna egenskap skyddar bland annat fiskar som äts av fåglar.

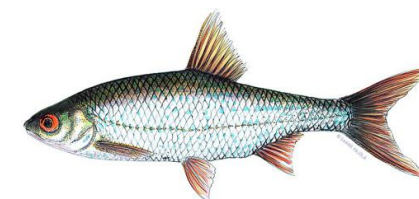
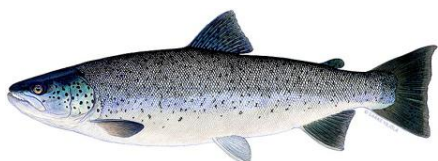
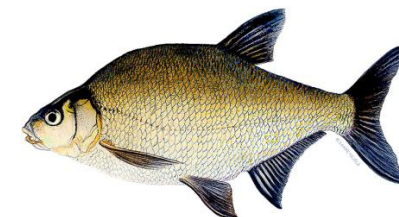
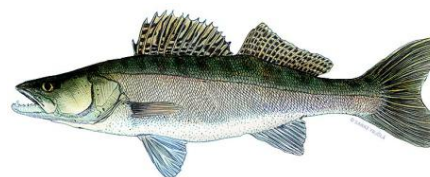
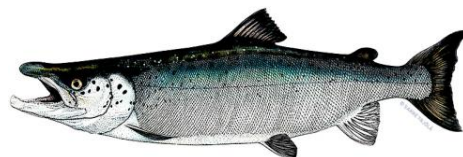
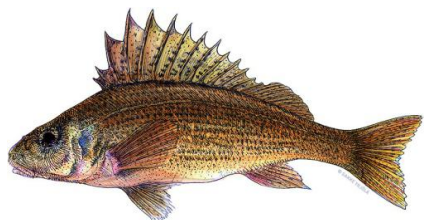
5. Hur har fiskarna anpassat sej till ett liv i vatten?

- Med hjälp av gälarna kan fisken ta upp syre och avge koldioxid.
- Fjällen och slemmet skyddar huden och tar bort friktionen, vilket gör det lättare för fisken att röra på sej.
- Fenorna fungerar utmärkt för att röra på sej, hålla balansen och för att stå på stället.
- Sidolinjeorganet hjälper fisken att uppfatta vibrationer i vattnet.
- Med hjälp av luftblåsan kan fisken reglera hur djupt den simmar.
- De stora ögonen i förhållande till kroppen underlättar seendet.
- Inre befruktning behövs inte, utan både äggen (rommen) och sperman (mjölken) sprids ut i vattnet.

FLUNDRA	GÄDDA	ABBORRE	TOM!
BRAXEN	GÖS	LAX	GERS
MÖRT	SIK	STRÖMMING	FORELL

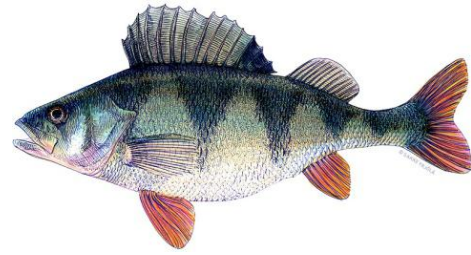
Utskriftsversion a

TOM!
FÖRSÖK IGEN

Utskriftsversion b

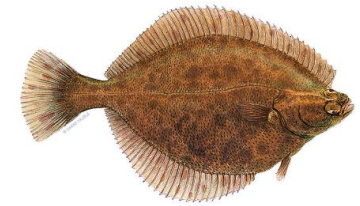
TOM!
FÖRSÖK IGEN

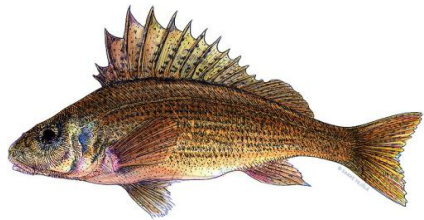
ABBORRE

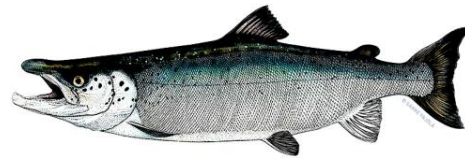
GÄDDA

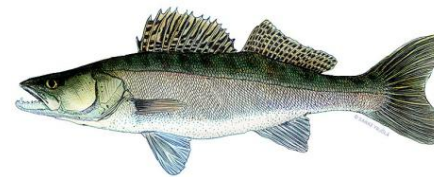
FLUNDRA

GERS

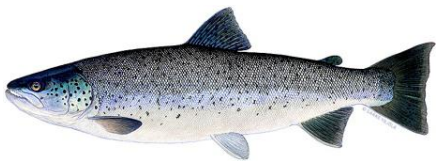
LAX

GÖS

BRAXEN

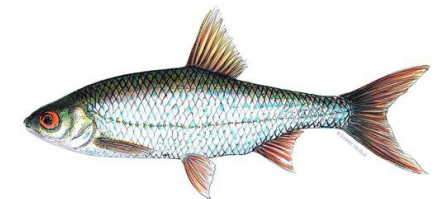
FORELL

STRÖMMING

SIK

MÖRT

Utskriftsversion c

<p>FLUNDRÄ <i>Platichthys flesus</i></p> <p>Förekomst i Finland: Yttre havsområden med hög salthalt</p> <p>Storlek: 30–50 cm</p> <p>Föda: Bottendjur, speciellt blåmusslor</p> <p>Kännetecken: Ynglen genomgår en omvandling av kroppsformen då ögonen flyttas till en sidan och andra sidan blir ljusare i färgen. Fisken lever resten av livet ”på sidan”, och simmar längs botten.</p>	<p>GÄDDA <i>Esox lucius</i></p> <p>Förekomst i Finland: Insjöar och kustvatten</p> <p>Storlek: 40–120 cm</p> <p>Föda: Främst fisk, men även grodor, vattensorkar och andra små vattendjur</p> <p>Kännetecken: Revirdjur. Bor i samma områden länge. Den nästa valnigaste fiskarten i Finland. Sidorna är gröna med gula fläckar.</p>	<p>ABBORRE <i>Perca fluviatilis</i></p> <p>Förekomst i Finland: I hela landet förutom i armen</p> <p>Storlek: 15–30 cm</p> <p>Föda: Fisk</p> <p>Kännetecken: Finlands vanligaste fiskart. Färgteckningen varierar beroende på livsmiljö, men de mörkare ränderna på sidan och de röda fenorna kan alltid urskiljas.</p>	<p>TOM</p>
<p>BRAXEN <i>Abramis brama</i></p> <p>Förekomst i Finland: Insjöar och kustvatten</p> <p>Storlek: 25–50 cm</p> <p>Föda: blötdjur och insektlarver från botten</p> <p>Kännetecken: Kort och hög kropp. Rör sej i stim. Klarar sig bra även i övergödda vatten. Munnen kan töja ut och bli rörformad.</p>	<p>GÖS <i>Sander lucioperca</i></p> <p>Förekomst i Finland: Insjöar och kustvatten i Södra och västra delar av landet</p> <p>Storlek: 30–60 cm</p> <p>Föda: Fisk</p> <p>Kännetecken: Trivs bäst i insjöar med mörka vatten. Kan bilda blandstim tillsammans med abborrar. Ryggfenorna är klart åtskilda.</p>	<p>LAX <i>Salmo salar</i></p> <p>Förekomst i Finland: Längs hela Östersjökusten och floderna som rinner ut i havet. I insjöarna förekommer en egen underart (insjöläxen)</p> <p>Storlek: 60–110 cm</p> <p>Föda: Rygggradslösa djur och fisk</p> <p>Kännetecken: Vandrar med årstiderna. De naturliga fiskstammarna är utrotningshotade. Föds upp i fiskodlingar för människoföda. Har en fettfena bak på ryggen.</p>	<p>GERS <i>Gymnocephalus cernua</i></p> <p>Förekomst i Finland: Insjöar och kustvatten i Södra, östra och västra delar av landet</p> <p>Storlek: 10–20 cm</p> <p>Föda: Bottendjur, rom, mygglarver.</p> <p>Kännetecken: Ruggfenorna sitter fast i varandra. Leker genast då isarna lossat.</p>
<p>MÖRT <i>Rutilus rutilus</i></p> <p>Förekomst i Finland: I hela landet förutom i Lappland</p> <p>Storlek: 15–50 cm</p> <p>Föda: Djurplankton, bottendjur och vattenväxter</p> <p>Kännetecken: Lever länge på samma ställe. Klarar sej bra även i övergödda vatten. Fjällen är stora på en så liten fisk. Ögonen är röda.</p>	<p>SIK <i>Coregonus lavaretus</i></p> <p>Förekomst i Finland: I hela landet, i syrerika, rena och svala insjöar och kustvatten</p> <p>Storlek: 15–55 cm beroende på livsmiljön</p> <p>Föda: fiskyngel, rygggradslösa djur och rom</p> <p>Kännetecken: Förekommer flera olika former (storsik, älvsik, blåsik, planktonsik, aspsik, pedelsik). Övre käken längre än den undre. Har en fettfena bak på ryggen.</p>	<p>STRÖMMING <i>Clupea harengus membras</i></p> <p>Förekomst i Finland: Hela landet längs Österjökusten</p> <p>Storlek: 7–20cm, till och med 30 cm</p> <p>Föda: Plankton, småfisk</p> <p>Kännetecken: Storleken varierar beroende på salthalten (i Finska viken kan fiskarna vara dubbelt större än i Bottenviken). Ingen sidolinje. Stimfisk.</p>	<p>FORELL <i>Salmo trutta</i></p> <p>Förekomst i Finland: I hela landet</p> <p>Storlek: 40–70 cm</p> <p>Föda: Rygggradslösa djur, fisk</p> <p>Kännetecken: Delas upp i olika underarter beroende på var den förekommer: Kan leva på ett ställe eller vandra med årstiden. Utseendet och beteendet varierar beroende på om de lever i havet eller i insjöar.</p>

<p><i>Platichthys flesus</i> Förekomst i Finland: Yttre havsområden med hög salthalt Storlek: 30–50 cm Föda: Bottendjur, speciellt blåmuslor Kännetecken: Ynglen genomgår en omvandling av kroppsformen då ögonen flyttas till en sidan och andra sidan blir ljusare i färgen. Fisken lever resten av livet "på sidan", och simmar längs botten.</p>	<p><i>Esox lucius</i> Förekomst i Finland: Insjöar och kustvatten Storlek: 40–120 cm Föda: Främst fisk, men även grodor, vattensorkar och andra små vattendjur Kännetecken: Revirdjur. Bor i samma områden länge. Den nästa valnigaste fiskarten i Finland. Sidorna är gröna med gula fläckar.</p>	<p><i>Perca fluviatilis</i> Förekomst i Finland: I hela landet förutom i armen Storlek: 15–30 cm Föda: Fisk Kännetecken: Finlands vanligaste fiskart. Färgteckningen varierar beroende på livsmiljö, men de mörkare ränderna på sidan och de röda fenorna kan alltid urskiljas.</p>	<p style="text-align: center;">TOM</p>	
<p><i>Abramis brama</i> Förekomst i Finland: Insjöar och kustvatten Storlek: 25–50 cm Föda: blötdjur och insektlarver från botten Kännetecken: Kort och hög kropp. Rör sej i stim. Klarar sig bra även i övergödda vatten. Munnen kan töja ut och bli rörformad.</p>	<p><i>Sander lucioperca</i> Förekomst i Finland: Insjöar och kustvatten i Södra och västra delar av landet Storlek: 30–60 cm Föda: Fisk Kännetecken: Trivs bäst i insjöar med mörka vatten. Kan bilda blandstim tillsammans med abborrar. Ryggfenorna är klart åtskilda.</p>	<p><i>Salmo salar</i> Förekomst i Finland: Längs hela Östersjökusten och floderna som rinner ut i havet. I insjöarna förekommer en egen underart (insjöaxen) Storlek: 60–110 cm Föda: Rygggradslösa djur och fisk Kännetecken: Vandrar med årstiderna. De naturliga fiskstammarna är utrotningshotade. Föds upp i fiskodlingar för människoföda. Har en fettfena bak på ryggen.</p>		<p><i>Gymnocephalus cernua</i> Förekomst i Finland: Insjöar och kustvatten i Södra, östra och västra delar av landet Storlek: 10–20 cm Föda: Bottendjur, rom, mygglarver. Kännetecken: Ruggfenorna sitter fast i varandra. Leker genast då isarna lossat.</p>
<p><i>Rutilus rutilus</i> Förekomst i Finland: I hela landet förutom i Lappland Storlek: 15–50 cm Föda: Djurplankton, bottendjur och vattenväxter Kännetecken: Lever länge på samma ställe. Klarar sig bra även i övergödda vatten. Fjällen är stora på en så liten fisk. Ögonen är röda.</p>	<p><i>Coregonus lavaretus</i> Förekomst i Finland: I hela landet, i syrerika, rena och svala insjöar och kustvatten Storlek: 15–55 cm beroende på livsmiljön Föda: fiskyngel, rygggradslösa djur och rom Kännetecken: Förekommer flera olika former (storsik, älvsik, blåsik, planktonsik, aspsik, pedelsik). Övre käken längre än den undre. Har en fettfena bak på ryggen.</p>	<p><i>Clupea harengus membras</i> Förekomst i Finland: Hela landet längs Österjökusten Storlek: 7–20cm, till och med 30 cm Föda: Plankton, småfisk Kännetecken: Storleken varierar beroende på salthalten (i Finska viken kan fiskarna vara dubbelt större än i Bottenviken). Ingen sidolinje. Stimfisk.</p>		<p><i>Salmo trutta</i> Förekomst i Finland: I hela landet Storlek: 40–70 cm Föda: Rygggradslösa djur, fisk Kännetecken: Delas upp i olika underarter beroende på var den förekommer: Kan leva på ett ställe eller vandra med årstiden. Utseendet och beteendet varierar beroende på om de lever i havet eller i insjöar.</p>